

پرسش و پاسخ

فتاویٰ حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مد ظله)
در جلسه‌ی هفتگی با اعضای پاسخگویی به سؤالات شرعی

عن أبي عبدالله (ع): إِيَّيْ مَا شَرِبْتُ مَاءً بَارِدًا إِلَّا وَ ذَكَرْتُ الْحُسَيْنَ (ع). امالی صدوق، ص ۱۴۲

مسأله ۱: کفار به چهار گروه تقسیم می شوند:

گروه اول: کفار ذمی

آنها اهل کتابی هستند که در کشور اسلامی زندگی می کنند و پیمان دمه دارند. یعنی با مسلمانان همزیستی مسالمت آمیز دارند، و به قوانین اسلام احترام می گذارند و در صورت درخواست حکومت اسلامی، جزیه می پردازند که در شرایط فعلی همان مالیات است. و حکومت اسلامی، جان و مال و ناموس آنها را مانند سایر شهروندان حفظ می کند.

گروه دوم: کفار معاهد

کفاری که خارج از کشورهای اسلامی هستند، ولی با مسلمانان عهد و پیمان دارند. و در زمان حاضر، مبادله سفیر و کاردار و مانند آن نوعی عهد و پیمان محسوب می شود. مسلمانان با این گروه نیز با مسالمت و رعایت حقوق یکدیگر مراوده می کنند.

نکته: کفار مستأمن، که موقتاً از حکومت اسلامی طلب امنیت می کنند و با دریافت ویزا و پذیرش گذرنامه آنها توسط حکومت، وارد کشور می شوند را جزء گروه دوم می شماریم. زیرا استیمنان، نوعی عهد و پیمان است هر چند با آنها مبادله سفیر و نماینده نداشته باشیم. بنابراین جهانگردها و امثال آنها حتی از کشورهای محارب، که ویزا می گیرند و وارد کشور می شوند، باید در امنیت کامل باشند.

گروه سوم: کفار مهادن

کفاری که نه با مسلمانان عهد و پیمانی دارند و نه در جنگ هستند؛ مانند بعضی از کشورها که در زمان حاضر هیچ ارتباطی با مسلمانان ندارند، این گروه نیز در امنیت قرار دارند. قرآن مجید می فرماید: «لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ»، آنها مصداق این آیه هستند و به صراحت قرآن (لا ینهاکم)، می توان حتی به آنها نیکی کرده، و باید

عدالت را درباره آنها رعایت نمود و در امنیت باشند. هر چند عهد و پیمانی با مسلمانان ندارند.

گروه چهارم: کفار محارب

کفاری که در حال جنگ با مسلمانان هستند یا به محاربین کمک می کنند. در عصر ما بعضی کشورها مانند اسرائیل و برخی دیگر از کشورها مستقیم با مسلمانان در حال جنگ هستند و بعضی ها هم به آنها کمک می کنند.

در مورد شهروندان این کشورها، آنهایی که به حکومت کمک می کنند، در حکم محارب هستند مانند مردم اسرائیل که با ساخت شهرکها و سکونت در آنها و خوشحالی در شکست مسلمانان سبب کمک و تقویت اسرائیل هستند.

ما مسئول حفظ امنیت این گروه نیستیم. ولی نباید جز به سربازان و مهاجمین آنها، آن هم در میدان جنگ، آسیب رساند. همان طور که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «افرادی که در میدان جنگ نیستند و زنان و پیرمردها و بچه ها را از بین نبرید و اموالشان را آتش زنید و...». بر خلاف عمل تأسف بار وهابی های تندرو که اقدام به نابودی افراد بی گناه و حتی مسلمانان می کنند. و نیز به همین دلیل، ما اجازه تولید و استفاده از سلاحهای کشتار جمعی و بمب اتم را نمی دهیم. چون غیر جنگجویان را هم هدف قرار می دهد.

سؤال ۲: نظر معظم له در مورد نجاست ذاتی کفار چیست؟

جواب: کفار نجس نیستند؛ ولی چون از نجاسات ظاهری پرهیز نمی کنند برای آنهایی که نیازی به معاشرت ندارند، احتیاط آن است که آوده به زندگی آنها نشوند.

سؤال ۳: تصرف در اموال شهروندان کشورهای محارب در آن کشورها، بدون رضایت آنها جایز است؟

جواب: این کار چون به نام نیک، حیثیت و آبروی مسلمانان ضرر وارد می کند و باید از آن خودداری کرد و این اموال از قبیل غنائم جنگی محسوب نمیشود.

سؤال ۴: در مسأله ۲۸۲ رساله توضیح المسائل می فرمایید: «بهبتر است وضوی دست چپ را همیشه غیر اترماسی بگیرد، تا برای مسح سر و پاها مشکلی پیش نیاید.» منظور از مشکل در اینجا چیست؟

جواب: سابقاً در مورد مسح، با غیر آب دست ها شبهه می کردیم ولی فتوای اخیر ما این است که: فقط «آب خارج از وضو برای مسح اشکال دارد، ولی استفاده از آب اعضای وضو برای مسح اشکال ندارد.»

سؤال ۵: می فرمایید اگر مثلاً ده کیلو گندم بخرد، که در هنگام خرمن ده کیلو گندم یا جو بدهد، حرام است و مانند این است که زیادی گرفته باشد. زیادی گرفتن در این حالت چگونه است؟

جواب: در ادله ربا هر اضافه ای خواه عینیه یا فعلیه یا اعتباریه باشد، ربا شمرده شده است (کل قرض جرّ منفعه فھو ربا)^۳ و چون گندم را نقد گرفته و بعد از مدتی گندم یا جو را می دهد، این تفاوت زمان مانند زیادی گرفتن، و ربا است.

سؤال ۶: بعضی صندوق های قرض الحسنه شرط می کنند که برای پرداخت وام مبلغی را باید در آنجا پس انداز کرد، آیا این هم نوعی ربا است؟

جواب: اگر منفعتی به قرض دهنده برسد، ربا محسوب می شود؛ ولی شرط منفعت به دیگری ربا نیست؛ بنابراین اگر از آن پس انداز، برای وام به دیگران استفاده می کنند مانعی ندارد.

سؤال ۷: در استفتائات ج ۱ سؤال ۵۹ در پاسخ می فرمایید: «اگر یقین داشته باشیم که ژلاتین از ماده حرام و نجس گرفته شده، استحاله صدق نمی کند، اما راه دیگری برای حلیت و طهارت آن وجود دارد.» منظور از راه دیگر چیست؟

جواب: ممکن است در ژلاتین نتوان استصحاب حکم همان موضوع را کرد، زیرا ژلاتین ماده ای غیر از مواد اولیه آن باشد. ولی در عین حال فتوای ما احتیاط در ترک استفاده از این نوع ژلاتین است.

سؤال ۸: آیا بانک می تواند حق الوکاله وکیل را در استیفای حقوق عقب افتاده از مشتریان، از خود مشتریان دریافت کند؟

جواب: هزینه دادرسی و حق الوکاله را می تواند بگیرد. ولی دریافت جریمه دیرکرد از مشتری جایز نیست. زیرا دیرکرد، جبران ضرر نیست بلکه دریافت سود مبلغ مزبور از مشتریان است.

۱. الممتحنه / ۸

۲. تذکرة الفقہا / ج ۱ / ص ۴۱۲ و ۴۱۳

۳. مستدرک الوسائل / ج ۱۳ / ابواب الدین و القرض / باب ۱۹ / ج ۲

سؤال ۹: اگر زن مطلقه از شیر فرزندی که از همسر سابق داشته، با رعایت ضوابط رضاع دختر بچه ای را شیر دهد آیا نسبت به همسر سابق محرم می شود؟

جواب: آری، به همسر سابق محرم می شود.

سؤال ۱۰: اگر فردی بگوید: «فلان جنس را (مثلاً) به قیمت هزار تومان برای شما تهیه می کنم.» چنانچه به قیمت کمتری بخرد می تواند ما به التفاوت را برای خود بردارد؟

جواب: اگر به عنوان وکیل باشد هر مقدار جنس را بخرد باید به همان مقدار بدهد؛ و می تواند حق الوکاله خود را دریافت کند. ولی اگر به صورت بیع و به این عنوان که این جنس را هزار تومان به تو می فروشم باشد به هر مبلغی خریده می تواند هزار تومان بفروشد.

سؤال ۱۱: بچه ممیزی که مرجع تقلید انتخاب کرده، ولی قبل از بلوغ مرجعش فوت می کند. آیا بعد از بلوغ می تواند به تقلید از او باقی باشد؟

جواب: اگر بچه ممیزی باشد که عباداتش صحیح است، می تواند باقی باشد.

سؤال ۱۲: قضای نماز و روزه های فردی که مدتی مرتد بوده، بعد از بازگشت چگونه است؟

جواب: نماز و روزه های آن مدت را قضا می کند و علاوه بر قضای روزه ها برای هر روز احتیاطاً کفاره عمد می پردازد.

دفتر استفتائات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دام ظلّه)

۱۳۸۸/۱۰/۲۳